

Нещодавно в польськомовному часописі «Кур'єр галиційський» (Див. Кур'єр галиційський 28 жовтня-11 листопада 2011) була надрукована стаття Володимира Осадчука, текст якої був прочитаний автором у м.Яремче, на IV українсько-польській науковій конференції, яку організувала редакція вищезгаданої газети та Прикарпатський університет. Стаття має назву: «Проект український». Не знаю, як зреагували українські учасники цієї конференції на доповідь професора В.Осадчого, але, без сумніву, у ній є чимало тверджень, які абсолютно не відповідають історичній правді і можуть бути лише власними думками автора.

Червоною лінією у виступі чи статті проф. В.Осадчого проходить думка про месіанську роль Польщі щодо України і українців, з чим аж ніяк не можна погодитися.

Безперечно і безальтернативно відомий вчений має рацію в тому, що загребуща політика московських князів, російський царів чи більшовиків щодо України була більш жорстокою ніж політика Польщі, але і остання аж ніяк не була месією щодо українських земель.

Основну увагу щодо покровительської ролі Польщі автор зосереджує на Великій Україні і якось скромно пише про Галичину, яка перша на собі відчула «батьківську опіку» Казимира III, який перший з польських королів почав захоплювати ослаблені, в політичному та військовому розумінні, землі Галицько-Волинської держави.

Автор ставить знак рівності польських виправ на Україну і загарбання її територій в однаковій оцінці комуністів і націоналістів, хоч об'єктивно мав би обстоювати оцінку останніх, а не прирівнюючи їх до адептів радянського імперіалізму.

На його думку, однією із перспектив для ослаблених українських земель «передбачала максимальну інтеграцію до цивілізації європейської і перш за все, інкорпорації Галицько-Волинської Русі в склад корони Польської».

Як же насправді тривала, за висловом професора Осадчука «месіанська» інкорпорація галичан до складу Польщі.

Як відомо, у 1340 р. польський король Казимир III, названий у Польщі Великим, скориставшись політичною нестабільністю і ослабленням Галицько-Волинської держави, щоб «інкорпорувати» ці землі напав на Галичину і захопив підступно Львів. Монахи свотоюрського монастиря не хотіли «інкорпоруватися» у склад Польщі і вчинили запеклий опір завойовникам, полігши в бою всі до одного.

Автор злегка пригладжує імперські амбіції Казимира III, який, крім того, що був ще й відомим клятво відступником щодо галичан. Захланність щодо загарбаних земель у нього стояла вище від Бога. Зі Львова цій «інкорпоратор» вивіз великі скарби

галицько-волинських володарів.

Погоджуюся з професором Осадчуком і в тому, що галицьким українцям значно легше жилося під польською займанщиною ніж решті українців під російсько-більшовицьким ярмом. І все ж вперті галицькі українці, які на думку польських можновладців, уже з 1937 р. були інкорпоровані як «вільні обивателі» у склад Польщі, вже у 1490 р. підняли досить потужне повстання проти своїх опікунів під проводом Мухи.

Впродовж більше ніж чотирьох століть українці чинили впертий опір «месіанській» діяльності Речі Посполитої. Свідченням цього є ціла низка козацько-селянських повстань кінця XVI- першої половини XVII ст.

Ті невеличкі подачки, які поляки час від часу підносили галицьким українцям, були лише краплею в морі щодо величезних багатств, які магнати та шляхта зібрали силою на «інкорпорованій» українській території.

Яскравим прикладом такої інкорпорації щодо українських земель була Гадяцька угода 1658 р., яку з поляками підписав гетьман І.Виговський.

Думаю, шановний професоре, що Вам відомо, як польська держава поставилася до її виконання. Її недалека, короткозора політика і призвела до 1772, 1793 та 1795 р., тобто до трьох поділів Польщі, котра на довгі роки перестала існувати як держава. Навіть якби Україна отримала якийсь статус автономії, в часі виконання Гадяцької угоди, трьох поділів Польщі могло б і не бути, а Московія залишилася б у своїх етнічних кордонах. Польські королі, магнати і шляхта мислили Україну колонією. І не інакше. Такою була субстанція польського імперіалізму і в XIV, і в XX столітті. Згадаймо, як Ю.Пілсудський виконав Варшавську угоду, підписану з Головою Директорії С.Петлюрою. Ще й нині польські шовіністи, в особі кресов'яків і різного роду мілуснікув мислять Галичину не як частину України, а як польські кресові землі. В такому ж дусі творять і їх епігони з докторськими дипломами. Хворе самолюбство адептів Польщі «від моря до моря», ще не вивітрилося за більше ніж двадцять років.

Під заколисуючу мелодію Падеревського і слізливі вмовляння Дмовського, Антанта милостиво дозволила Пілсудському почати криваву «інкорпорацію» ЗУНР та ще й допомогла підготувати і озброїти до зубів понад 50-ти тисячну армію генерала Галлера. Фальшиво опустивши оченята, польська «дипломатія солоденько наобіцяла «великій трійці» на Паризькій конференції не порушувати прав національних меншин, в тому числі і українців Галичини та Волині. Але не так сталося, як гадалося.

Прометеївсько-месіанські ідеї Пілсудського, Ридз-Сміглого, Сікорського і Ко щодо українців обернулися звичайним імперіалізмом.

На жаль, професор В.Осадчук у своєму виступі, з якихось причин на цьому не наголосив.

..... Відстоювання прав українців на свою національну самобутність та визнання тих

земляків, що поклали своє життя на вітар боротьби за національну ідею та незалежну державу і по-нині наштовхуються на заскорублі ярлики помилкових визначень, тверджень та огульних звинувачень з польського боку.

Нещодавно у Львові пройшла дискусія чи публічне обговорення про назву новозбудованого аеропорту. Були різні пропозиції і в тому числі присвоїти цій споруді ім'я Степана Бандери. Відразу ж, блискавично відреагував на цю пропозицію посол Польщі в Україні Генрик Літвін, який в інтерв'ю «Українській правді» зазначив: «Однозначно негативно» відповідаючи на питання, якою буде реакція Польщі на таку назву. Високопоставлений дипломат, крім того, зазначив: (цитуюмо з «Української правди») «І тут немає, можливо, такого великого значення те, що ми не закінчили історичної дискусії щодо польсько-українського конфлікту під час Другої Світової війни. У нас є різні підходи. І все, що збільшує різницю підходів може бути сприйняте негативно». І далі: «Нам треба розмовляти ще досить довго, щоб краще зрозуміти одне одного. Так, ми розмовляємо про наші конфлікти в історії і це дуже добре. Але це не значить, що підхід України та Польщі до історичних подій один і той же» - додав Літвін.

Тут із шановним послом можна погодитися лише на те, що дійсно нам ще треба розмовляти досить довго.

Негативне ставлення до певних процесів і чинників в Україні з боку поляків, на жаль, не спадає. Лише за останні роки у сусідній країні, на високому офіційному рівні, повністю чимало постанов, які прямо відсувають всі ці позитивні напрацювання на невизначений час.

Історична дискусія між українцями та поляками може закінчитися лише тоді, коли на взаємному рівні буде визнано всі двосторонні проблеми.

Ми знаємо, як боляче поляки реагують на втрату своєї незалежності у сумнозвісному 1939 році. Це був час, коли нацисти перетворили Польщу в Генеральну губернію і мільйони поляків стали на захист своєї Вітчизни і не хотіли «інкорпоруватися» на правах колонії у III рейх.

А як нам, українцям, реагувати на таку ж дію поляків на чолі з Пілсудським, які задушили молоду, віками вимріяну ЗУНР, «інкорпорували» її, за висловом Бісмарка «залізом і кров'ю» у II Піч Посполиту. Про це чомусь не хочуть розмовляти ні польський нобілітет, ні рудиментоподібні кресов'яки, ні ліберали в Україні, яких у сучасній Польщі так щиро гратують.

Ігор Федик, науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху, член Національної спілки краєзнавців України